

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ІНТЕГРОВАНОГО ТИПУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ З ДЦП

УДК 376:378(075).8

А. В. Галімов

Студент з інвалідністю – це людина, яка має особливі фізичні або медичні потреби, що значно обмежують одну чи більше важливих функцій життєдіяльності. До важливих функцій життєдіяльності належать, але не вичерпують це поняття: здатність бачити, чути, розмовляти, рухатися, виконувати фізичну роботу, вчитися, працювати. Ці обмеження можуть бути очевидними або непомітними. Забезпечення повноцінного супроводу навчання студентів з особливими потребами надає їм можливість діяти на рівних з іншими студентами і не є перевагою стосовно інших студентів. Викладачеві потрібно не спрощувати завдання та стандарти оцінювання, а лише запровадити елементи супроводу, необхідні студентам з інвалідністю для кращого засвоєння навчального матеріалу. Зі створенням Університету “Україна” – вищого навчального закладу нового, інтегрованого типу, в основу якого закладено ідею забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти всім бажаним, незалежно від стану їхнього здоров’я, матеріального становища чи місця проживання, розпочався етап системної розбудови в Україні інтегрованого освітнього середовища з подальшим переходом до організації інклюзивного навчання [5]. Проблеми студентів з інвалідністю й їх супровід у навчальній діяльності стали предметом спеціальних досліджень таких учених, як: П. М. Таланчук, К. О. Кольченко, М. Є. Чайковський, Т. Л. Панченко, А. Г. Шевцов, В. М. Синьов, С. П. Миронова та ін.

Мета статті – розгляд особливостей організації навчальної діяльності у вищому навчальному закладі інтегрованого типу для студентів з ДЦП.

Нами було створено і впроваджено у навчальну діяльність супровід навчання з студентів з інвалідністю у Хмельницькому інституті соціальних

технологій. Супровід навчання студентів з інвалідністю – це система заходів, що мають забезпечити рівний доступ до навчання, тобто знищити або принаймні мінімізувати проблеми студентів з інвалідністю у навчанні. Ми пропонуємо таким студентам низку послуг, якими вони можуть користуватися самостійно чи з допомогою кураторів або батьків, щоб бути успішним у навчанні. Немає єдиного та завершеного списку заходів і послуг, який би задовольняв потреби всіх студентів незалежно від виду інвалідності, тому надані рекомендації потрібно сприймати та застосовувати індивідуально і творчо.

При впровадженні системи супроводу навчання у нашому вищому навчальному закладі (ВНЗ) ми, у першу чергу, враховуємо психофізичні особливості та проблеми навчання дітей різних нозологій, їх потреби у компенсації сенсорних вад, що заважають сприймати навчальний матеріал, соціально-психологічні чинники, які ускладнюють інтеграцію студентів у ВНЗ, потреби у фізичній реабілітації і багато інших складових [4].

Супровід навчання студентів з дитячим церебральним паралічем (ДЦП) зі збереженим інтелектом здійснюється за такими напрямками: технічний, педагогічний, психологічний, медико-реабілітаційний, фізкультурно-спортивний, соціальний, професійна адаптація та реабілітація. Супровід розпочинається з моменту звернення студентів з ДЦП до університету й охоплює процеси підготовки до вступу, вступу та навчання у ВНЗ, працевлаштування і передбачає підтримку зв'язків з випускниками. Усі зазначені складові системи супроводу вступають у дію поступово та можуть доповнювати одна одну. У нашому досвіді роботи всі складові системи реалізуються у повному складі, крім професійної, оскільки на сьогодні не повністю реалізовано державою фонд працевлаштування студентів з особливими потребами. Частково ми ці потреби забезпечуємо в плані зовнішніх зв'язків з інститутом і відділом соціального захисту інвалідів [1]. Найпершою запорукою успішного навчання студентів з ДЦП є спеціалізований технічний супровід навчання, метою якого є забезпечення таких студентів адаптивними

технічними засобами та спеціальними технологіями навчання. Технічний супровід компенсує функціональні обмеження студентів і забезпечує принцип доступності до якісної вищої освіти всім студентам незалежно від виду нозології та ступеня важкості захворювання. На всіх етапах технічного супроводу передбачається індивідуальний (тьюторський) супровід студентів з особливими потребами з метою допомоги людині з інвалідністю у вирішенні індивідуальних проблем опанування навчальних дисциплін. Технічний і тьюторський супровід здійснюється відділом спеціальних технологій навчання, фахівцями технічної служби та студентами. У нашому закладі обладнано спеціалізовані лабораторії, де реалізується навчальна діяльність.

Педагогічний супровід навчання передбачає оптимізацію викладання навчального матеріалу студентам з ДЦП у максимально сприйнятливій для них формі, упровадження сучасних педагогічних технологій навчання, забезпечення навчально-методичними матеріалами. Такий вид супроводу здійснює кафедра за підтримки відділу спеціальних технологій навчання і фахівців з методичної роботи. Цей блок повністю залежить від підготовленості викладачів до роботи в інтегрованій групі та від їхньої педагогічної майстерності. Залежно від нозології студенти забезпечуються роздатковими матеріалами лекційних, семінарських чи практичних занять.

Психологічний супровід спрямовано на з'ясування психологічних особливостей кожного студента, зміцнення і збереження його психологічного здоров'я, надання йому необхідної допомоги з адаптації в інтегроване освітнє середовище, сприяння особистісному розвитку. Супровід здійснюється управлінням соціальної адаптації та реабілітації, службою психологічної допомоги і залученими фахівцями [3].

Медико-реабілітаційний супровід – це комплекс заходів, спрямованих на підтримку, збереження та відновлення фізичного здоров'я студентів. Його складовими є невідкладна медична допомога, консультативно-профілактична і реабілітаційно-відновлювальна підтримка. Здійснюється супровід медичним персоналом, фахівцями з фізичної реабілітації. Послуги медико-

реабілітаційного центру здійснюються на базі навчально-реабілітаційного центру, де студенти задіяні до проведення практичних занять з дисциплін професійно-практичної підготовки, якщо мову вести про напрямок підготовки “Здоров’я людини” та проходження практики, передбаченої навчальним планом.

Соціальний супровід навчання містить заходи, спрямовані на забезпечення соціалізації студентів з ДЦП, зокрема їх соціально-побутової, соціально-культурної і соціально-трудової адаптації. Основною функцією цього блоку є подолання соціальної ізоляції інвалідів, сприяння збереженню та підвищенню їх соціального статусу, залучення до всіх сфер суспільного життя. Соціальний супровід здійснюється управліннями виховної роботи, соціальної адаптації і реабілітації, волонтерами соціальної служби та залученими фахівцями [4].

Фізкультурно-спортивний супровід заохочує студентів до активних занять фізичною культурою й окремих видів спорту, участі у змаганнях різного рівня та параолімпійському русі, зміцнює мотивацію до здорового способу життя, передбачає поліпшення психофізичного стану студентів і підвищення їх інтелектуальної працездатності. Супровід здійснюється викладачами кафедри фізичного виховання та фахівцями спортивного клубу.

Професійна адаптація і реабілітація студентів з ДЦП здійснюється шляхом надання їм робітничої спеціальності в межах фахової підготовки, залучення до роботи у студентських навчально-науково-виробничих підрозділах, студентському науковому товаристві, наукових гуртках, проходження виробничої практики, надання таким студентам допомоги у працевлаштуванні [4].

У системі освіти студентів та учнів з обмеженнями життєдіяльності заслуговують на увагу так звані валеологічні технології в навчальному процесі. Основні характеристики цих технологій – особистісна спрямованість, інтенсивність. Вони не перевантажують нервову систему, але прискорюють творчий розвиток особистості. До методів, що спрямовані на активізацію

резервних можливостей учнів, можна віднести такі: сугестопедія (навіювання) і навчання на основі сугестивної настанови; метод активізації резервних можливостей особистості; метод занурення; релаксопедія (психічне та фізичне розслаблення в умовах навчальної діяльності); метод субсенсорних впливів; аудіовізуальний метод; сугестокібернетичний метод. Більшість цих методів започатковано для вивчення іноземних мов, але деякі з них можуть бути ефективно застосовані під час вивчення інших навчальних циклів з урахуванням медико-психологічних показань і протипоказань до такого виду діяльності.

Крім того, дбаючи про інтенсифікацію навчального процесу студентів з ДЦП, багаторазове підвищення його інтенсивності, ми не повинні забувати про особливості його ослабленого здоров'я, обмежені фізичні можливості. Водночас проблему поєднання інтенсифікації навчального процесу з таким його режимом, який щадитиме організм та психіку, можна вирішити і за допомогою згаданих комплексних сугестопедичних методів, що активізують резервні можливості особистості, не завдаючи шкоди здоров'ю студентів [5].

Для організації самостійної роботи студентів забезпечено їх безбар'єрний доступ до фондів бібліотеки, що передбачає зручне розташування каталогів та літератури в читальних залах, а також наявність спеціальних механічних пристроїв для діставання книг із верхніх полиць. Для студентів із сенсорними вадами навчальні матеріали переведено в альтернативний формат, зручний для сприйняття.

Отже, навчання студентів з інвалідністю здійснюється за допомогою низки організаційних заходів, зокрема: створення спеціалізованої матеріально-технічної бази; створення безбар'єрного освітнього середовища, в якому приміщення, інформація, техніка і навчальний матеріал є доступними для всіх студентів; надання можливості вибору форми навчання: денної, заочної; підготовка адаптованого навчально-методичного забезпечення для студентів різних нозологій (аудіо-, відео-, тактильних та електронних матеріалів тощо); перепідготовка викладачів, упровадження спеціальних інформаційних і

педагогічних технологій; адаптація викладачів та студентів до інтегрованого освітнього середовища, формування в колективі толерантного ставлення і розуміння проблем людей з інвалідністю; урахування індивідуальних особливостей та потреб студентів, організація психологічної підтримки учасників навчального процесу; надання соціальної і медико-реабілітаційної допомоги; створення умов для соціалізації, самовизначення та самореалізації; організація позааудиторної діяльності для забезпечення професійної адаптації студентів, підготовки їх до працевлаштування і планування їхньої кар'єри.

Список використаної літератури

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : тези доповідей. – К. : Університет “Україна”, 2004. – 384 с.
2. Социально-психологические основы образования и реабилитации инвалидов : материалы научно-практической конференции / под ред. С. С. Лебедевой. – СПб. : ГИПСР, 2004. – 135 с.
3. Стратегия развития непрерывного образования инвалидов как социальной группы : материалы научно-практической конференции. Часть 1 / под ред. С. С. Лебедевой, В. В. Тумалева. – СПб. : ИОВ РАО, 2003. – 144 с.
4. Таланчук, П. М. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі / Таланчук П. М., Кольченко К. О., Ніколіна Г. Ф. – К. : Соцінформ, 2004. – 128 с.